

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

”Pääsisitkö sijaistamaan muskareita illalla?”

Sijaismateriaalipaketti opiskelijoille

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin koulutusohjelma
Varhaisiän musiikkikasvatus
Opinnäytetyö
Kevät 2013
Viivi Schalin

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikkipedagogi

SCHALIN, VIIVI ”Pääsisitkö sijaistamaan muskareita illalla?”
Sijaismateriaalipaketti opiskelijoille

Varhaisiän musiikkikasvatuksen opinnäytetyö, 35 sivua, 3 liitesivua

Kevät 2013

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö on tehty helpottamaan musiikkikasvatuksen opiskelijoiden tarttumista jo opiskeluaikana tarjottaviin työmahdollisuuksiin, pääosin sijaisuuksiin. Opinnäytetyön tuotoksena on syntynyt 20-sivuinen sijaismateriaalivihkonen. Sijaismateriaali koostuu lyhyestä teoriaosuudesta, jossa kerrotaan mitä opiskelijan tulisi ottaa huomioon vastaanottaessaan sijaisuuden ja miten sijaisuuteen valmistaudutaan. Lisäksi työssä on valmiita tuntisuunnitelmia, joita opiskelijat voivat käyttää sellaisenaan tai muokattuna.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään musiikkileikkikoulua organisaationa ja työpaikkana, musiikkileikkikoulunopettajan työnkuvaa ja työn haasteita, hyvän musiikkileikkikoulutunnin aineksia, sijaisuuksia varhaisiän musiikkikasvatuskentällä sekä kuvataan materiaalipaketin syntyä.

Tutkimustehtävänäni oli luoda apumateriaali varhaisiän musiikkikasvatuksen opiskelijoille helpottamaan sijaisuuksiin ja muihin alan työtarjouksiin tarttumista. Materiaalin valmistuttua tein kyselytutkimuksen Lahden ammattikorkeakoulun ensimmäisen ja toisen vuosikurssin varhaisiän musiikkikasvatuksen opiskelijoille. Tutkimuskysymyksenäni oli, että kokevatko varhaisiän musiikkikasvatuksen opiskelijat apumateriaalin tarpeelliseksi ja käyttäisivätkö he sitä? Kyselytutkimuksen tuloksena selvisi, että opiskelijat kokivat sijaismateriaalin hyödylliseksi ja käyttökelpoiseksi.

Avainsanat: Varhaisiän musiikkikasvatus, musiikkileikkikoulunopettajan työ, sijaisuudet, sijaismateriaali

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Music

SCHALIN, VIIVI : “Are you available to teach music play school groups
this evening?”
Substitute material for students

Bachelor’s Thesis in pre-school music education, 35 pages, 2 appendices

Spring 2013

ABSTRACT

This thesis is designed to help pre-school music teacher students to access different job opportunities related to their field study while in school. As a result of my thesis I created a booklet (20 pages) for substitute teachers in pre-school music environment. This quick guide consists of advices and best practices, how to prepare for a substitute teaching gig. Guide has pre-built templates with proper themes for the substitute teacher to get the lessons going. These templates can be used straight away or modified by the user.

In this thesis the theoretical part concentrates on following topics: music play-school as institution and working place, pre-school music teacher job description and the challenges of daily work, elements of successful lessons in music play-school, substitute teaching in the field of early childhood music education and description of how to create materials for substitute teachers.

After creating the substitute material based on theories mentioned above, I wanted to back up and prove the practical usefulness of the material by doing a small research with it. The research was done in form of written survey and the target group being Lahti University of Applied Sciences students who study pre-school music education. The main question of the survey was: Do they think that the material I created would be helpful and would they use it? General results were that the target group found the material useful. The results of the survey are also included in the thesis.

Key words: Pre-school music educator, music kindergarten teacher’s work, substitute teaching, substitute teacher’s material

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MUSIIKKILEIKKIKOULU	2
2.1	Musiikkileikkikoulun tavoitteet	3
2.2	Musiikkileikkikoulun ryhmät	4
3	MUSIIKKILEIKKIKOULUNOPETTAJA	6
3.1	Hyvän musiikkileikkikoulunopettajan tunnusmerkkejä	6
3.2	Musiikkileikkikouluopettajan koulutus	7
3.3	Työnkuva	8
3.4	Työn haasteita	10
4	HYVÄ MUSIIKKILEIKKIKOULUTUNTI	12
4.1	Tunnin suunnittelu	12
4.2	Tunnin rakenne	14
4.3	Työtavat	15
4.4	Tavoitteet	17
4.5	Rutiinit	17
4.6	Teema	17
5	SIJAI SOPETTAJANA TOIMIMINEN MUSIIKKILEIKKIKOULUSSA	19
5.1	Sijaisen selviytymispakki	19
5.2	Sijaisen muistilista	21
6	MATERIAALIPAKETIN SYNTY	23
6.1	Teoriaosuus	24
6.2	Käytännön osuus	24
7	KYSELYTUTKIMUS JA SEN TULOKSET	26
7.1	Kyselytutkimus	26
7.2	Tulokset	27
7.2.1	Ennen koulutusta kysytyjen kysymysten tulokset	27
7.2.2	Koulutuksen jälkeen kysytyjen kysymysten tulokset	29
8	POHDINTAA	31
	LÄHTEET	34
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Hakiessani Lahden ammattikorkeakouluun opiskelemaan musiikkia olin epävarma tulevasta työllistymisestä: voisinko oikeasti elättää itseni pitämällä vain muskareita ja saisinko valmistumisen jälkeen töitä? Epävarmuuteni poistui oltuani vasta kaksi kuukautta koulun kirjoilla, sillä silloin minulle tarjottiin ensimmäistä musiikkileikkikouluopettajan sijaisuutta. Tilaisuus houkutteli, mutta samalla pelotti. Kahden kuukauden opintojen jälkeen minulla ei ollut vielä aavistustakaan mitä muskariopettajan tehtäviin kuului, mitä tunteilla tekisin ja miten niistä selviäisin. Otin härkää kiinni sarvista ja tartuin tilaisuuteen. Valmistautuessani tuleviin sijaistunteihin etsin materiaalia, josta olisin nopeasti saanut perusinfoa muskareista, muskariopettajan työtehtävistä ja mahdollisia vinkkejä sijaistamiseen. En löytänyt tällaista materiaalia, joten sain ajatuksen kolme vuotta myöhemmin pohtiessani opinnäytetyön aihetta. Halusin tehdä tämän puuttuvan sijaismateriaalin muskariopettajaksi opiskeleville tai muille muskariopen sijaisuuksia tekeville sillä koen, että tarjolla olisi hyvä olla jokin apuväline, jolla pystyy valmistautumaan sijaisuuksiin pikaisesti.

Varhaisiän musiikkikasvattajille töitä riittää niin paljon, että jo heti ensimmäisestä opiskeluvuodesta lähtien sijaisuuksia satelee joka suunnasta. Niihin tarttuminen voi kuitenkin olla haastavaa tietotaidon puutteista johtuen. Olen kuitenkin oppinut sen tärkeimmän asian, jonka Inkeri Simola-Isakssonkin huudahti eräässä seminaarissa: ”Työ tekijäänsä opettaa!” ja tällä materiaalipaketilla haluan kannustaa opiskelijatovereitani tarttumaan rohkeasti kaikkiin työtilaisuuksiin, joita tarjotaan.

Materiaalin valmistuttua halusin todistaa materiaalin tarpeellisuuden ja käyttökelpoisuuden tekemällä pienen kyselytutkimuksen Lahden ammattikorkeakoulun varhaisiän musiikkikasvatuksen ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijoille. Tutkimuskysymyksenäni oli: kokevatko varhaisiän musiikkikasvatusopiskelijat tekemäni sijaismateriaalin tarpeelliseksi ja käyttäisivätkö he sitä?

2 MUSIIKKILEIKKIKOULU

Mikä on musiikkileikkikoulu?

”Mun mielestä sellain on muskari, et siel soitetaan niinku triangeliä, xylofonii, kanteletta, rumpuja ja kapuloita ja öö... tuota, oisko marakassit? Ja sit siel lauletaan kivoi lastenlaului ja siel on kivaa. Parasta siellä on kivat kaverit!”

Inka 6,5v

”No siel soitetaa triangeliä, me ainakii on soitettu rumpui ja kapuloilla. Me ollaa ainakii tehty noita niiku maalailtu. Sit me ollaa piirrely. No leikitään.”

Maisa 4,5v

Musiikkileikkikoulu, tuttavallisemmin muskari, on lyhyesti ja ytimekkäästi ilmaistuna harrastusluonteista, mutta tavoitteellista musiikin opettamista alle kouluikäisille lapsille. Taiteen perusopetuksen määritelmän mukaan varhaisiän musiikkikasvatuksella käsitetään musiikkileikkikoulu-, musiikkivalmennustoimintaa ja näihin läheisesti liittyviä muita toimintoja. Musiikkileikkikoulutoiminta on lähes poikkeuksetta pienryhmäopetusta, jossa ihanteellinen ryhmäkoko on viidestä kahteentoista lapseen. Ryhmät muodostetaan ottaen huomioon pedagogiset tavoitteet ryhmälle, lasten ikätaso sekä työskentelytila. Ryhmäkoon ollessa tarkasti rajattu jokainen lapsi pystytään ottamaan huomioon henkilökohtaisesti ja ryhmäopetuksen edut saadaan hyödynnettyä. Musiikkileikkikoulutunnit ovat yleensä 30-45 minuutin kestoisia ja ryhmät kokoontuvat kerran viikossa. Ryhmiä opettaa pätevä musiikkileikkikoulunopettaja. Musiikkileikkikoulussa lähtökohtana on lapsen ajatusmaailmaan samaistuminen ja oppiminen tapahtuu leikin varjolla. Muskarissa opetellaan musiikin alkeita monipuolisesti: loruillen, laulaen, soittaen, liikkuen ja kuunnellen. (TPM 2002, 16.)

Ensimmäinen musiikkileikkikoulu on perustettu suomeen vuonna 1958 (Ollaranta & Simojoki 1989, 160). Musiikkileikkikoulutoiminta on siis melko uusi ilmiö, joka on saavuttanut suuren suosion ja levinnyt ympäri maata. Vuonna 2005 musiikkileikkikouluja oli arviolta sadassa eri oppilaitoksessa ympäri Suomea (Marjanen 2005, 7). Nykyään musiikkileikkikoulutarjontaa on vieläkin enemmän. Ollarannan (2004) sanoin musiikkileikkikoulutoiminta on jatkuvasti kehittyvää ja

uudistuvaa, esiintymiskykyistä ja edustuskelpoista (Marjanen 2005, 27).
Suomalainen varhaisiän musiikkikasvatus on myös maailmalla arvostettua
(Marjanen 2005, 77).

Musiikkileikkikouluista osa kuuluu taiteen perusopetuksen piiriin. Taiteen perusopetusta annetaan joko yleisen tai laajan oppimäärän mukaan noudattaen lakia 633/1998. Lain ensimmäisessä pykässä todetaan: ”Taiteen perusopetus on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää ensisijaisesti lapsille ja nuorille järjestettävää eri taiteenalojen opetusta, joka samalla antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilliseen ja korkeasteen koulutukseen.” (Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633.)

2.1 Musiikkileikkikoulun tavoitteet

Opetussuunnitelmat sisältävät kunkin oppilaitoksen itse asettamat tavoitteet musiikkileikkikoulutoiminnalle. Yleensä tavoitteet ovat melko samanlaisia eri oppilaitosten välillä, mutta eroavaisuuksiakin löytyy. Koulutuksen järjestäjillä on velvollisuus luoda oppilaitoksen oma opetussuunnitelma opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Opetussuunnitelmabyrokraatiaan kuuluu ylimpänä eduskunta, joka säätelee lakia taiteen perusopetuksesta, toisena ja kolmantena valtioneuvosto ja opetusministeriö, jotka asettavat asetuksia ja tekevät päätöksiä. Näiden lakien, asetusten ja päätösten nojalla opetushallitus laatii valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteet. (Mäkitalo 2013.) Opetussuunnitelmissa tulee olla muun muassa oppilaitoksen toiminta-ajatus, oppilaitoksen arvot, oppimiskäsitys, oppimisympäristö ja työtavat (TPM 2002, 15).

Musiikin Varhaiskasvattajat ry (nykyisin Varhaisiän musiikinopettajat VaMo ry) on laatinut musiikkileikkikoulutoiminnalle seuraavat tavoitteet:

- ”- suomalaisen kansanperinteen elvyttäminen ja säilyttäminen
- myönteisen asenteen herättäminen musiikkia kohtaan
- luovan toiminnan säilyttäminen ja kehittäminen
- musiikin tiedollisten ja taidollisten valmiuksien luominen ja kehittäminen

- yksilön kokonaispersoonallisuuden tasapainoinen kehittäminen ja sosiaalisen kasvun edistäminen.” (Ollaranta & Simojoki 1989, 132.)

Musiikkikasvatuksen yleisenä tavoitteena on luoda elämyksiä musiikin avulla. Elämysten avulla harjaannutetaan erityisesti lapsen musiikillista muistia ja kuunteluvalmiuksia sekä tuetaan lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. (TPM 2002, 9.) Musiikki on paljon muutakin kuin tiedollista taitoa. Musiikki herättää tunteita ja jopa itseään musikaalisesti lahjattomaksi sanovalla ihmisellä voi olla suhde musiikkiin. (Saarikallio 2013, 37.) Musiikkileikkikoulunopettajan on yhtä tärkeää luoda näitä elämyksiä kuin opettaa musiikin perustaitoja lapsille. Elämyksiä syntyy, kun musiikki herättää tunteita ja mielikuvia. Musiikki auttaa lapsia myös pääsemään oikeaan tunnelmaan.

Musiikkileikkikoulutoiminnan yleiseksi tavoitteeksi voisi vielä lisätä lasten sosiaalisten taitojen kehittämisen. Ryhmässä oleminen ja toimiminen ei ole itsestäänselvyys, vaan sitä on aktiivisesti harjoiteltava. Oman vuoron odottaminen ja toisten ottaminen huomioon kuuluvat hyviin käytöstapoihin ja helpottavat esimerkiksi lasten siirtymistä koulumaailmaan.

2.2 Musiikkileikkikoulun ryhmät

Perheryhmät on lapsi-vanhempi ryhmiä, joihin osallistuu yksi 0-3 -vuotias lapsi aikuisen kanssa. Poikkeuksena ovat sisarusryhmät, joissa tunnille osallistuu yksi aikuinen kahden lapsen kanssa. Perheryhmissä harjoitellaan ryhmässä toimimista ja vahvistetaan lapsen ja aikuisen vuorovaikutusta musiikin avulla. Perheryhmissä tutustutaan musiikkiin kokonaisvaltaisesti köröttelemällä, loruilemalla, kokeilemalla eri soittimia sekä liikkumalla musiikin mukana. Perheryhmät pyritään yleensä perustamaan lasten syntymävuosien mukaan niin, että samanikäiset lapset ovat samassa ryhmässä. Näin opetus voi tukea myös lasten herkkyyksien mukaista kehitystä ja vanhemmat saavat toisista perheistä vertaistukea.

Leikkiryhmät on tarkoitettu 3-5 -vuotiaille lapsille. Leikkiryhmissä harjoitellaan toimimaan itsenäisesti ryhmässä ja opetellaan musiikkia laulaen, leikkien, soittaen, kuunnellen ja liikkuen musiikin mukana. Leikkiryhmät pyritään perustamaan ikävuosittain niin, että 3-vuotiaat ovat omassa ryhmässään, 4-vuotiaat omassaan jne. Leikkiryhmissä tavoitteena on tutustua musiikin elementteihin eli harmoniaan, rytmiin, muotoon, melodiaan, dynamiikkaan ja soitinväriin musiikin vastakohtaparien avulla (esimerkiksi hidas-nopea, korkea-matala, jne.)

Soitinryhmät on tarkoitettu 5-7 -vuotiaille lapsille. Soitinryhmissä opetellaan tyypillisesti kanteleen, nokkahuilun, pianon tai lyömäsoittimien alkeita. Tunneilla käytetään perinteisiä musiikkileikkikoulun työtapoja ja syvennyttään musiikin teorian alkeisiin leikinomaisesti. Soitinryhmissä musiikilliset tavoitteet viedään astetta haasteellisemmaksi kuin leikkiryhmissä, esimerkiksi vastakohtapari hidastuen-nopeutuen, nouseva-laskeva, jne.

Musiikkivalmennus on tarkoitettu 7-9 -vuotiaille lapsille, jotka haluavat jatkaa musiikkileikkikoulutoimintaa omien instrumenttituntien ohella tai eivät ole vielä valinneet omaa instrumenttiaan. Nimensä mukaisesti musiikkivalmennus valmentaa lapsia kohti musiikin teorian tunteja tai instrumenttiopintoja. Musiikkivalmennuksessa usein tutustutaan useisiin eri soittimiin, harjoitellaan musiikin teorian alkeita ja kehitetään lasten musiikillisia taitoja.

Edellä mainitut ryhmät olivat vain esimerkkejä ryhmistä, joita varhaisiän musiikkikasvattaja opettaa. Työnkuva on laajentunut ajan saatossa niin, että musiikkileikkikoulutoiminnan alaisuuteen kuuluvat myös lapsikuorot, erityisryhmät, monikulttuuriset ryhmät sekä kouluikäisten, aikuisten ja ikäihmisten ryhmät. Opinnoissa perehdytään 0-8 -vuotiaiden musiikkikasvatukseen, mutta todellisuudessa työelämässä opetuksen kohderyhmät kattavat jo koko elinkaaren. (Untala 2009, 10.) Yllä mainittujen ryhmien lisäksi musiikkileikkikouluissa on taideintegraatioryhmiä, esimerkiksi tanssin ja musiikin yhdistelmä, tanssimuskari tai kuvataiteen ja musiikin yhdistelmä, kuvismuskari.

3 MUSIIKKILEIKKIKOULUNOPETTAJA

Mistä on muskariopettajat tehty?

- Mielikuvituksen kiemuroista, taikapölyn hiukkasista, iloisesta hymystä, lauluista ja leikeistä. Niistä on muskariopettajat tehty!

Opettajalla on keskeinen merkitys oppilaan opiskelutaitojen ja opiskeluympäristön kannalta. Opettajan on luotava avoin, rohkea ja myönteinen ilmapiiri oppimiselle. Positiiviset kokemukset auttavat ylläpitämään oppilaiden motivaatiota ja ne auttavat kasvattamaan oppilaan uskoa omiin kykyihinsä. (TPM 2002, 7.)

3.1 Hyvän musiikkileikkikoulunopettajan tunnusmerkkejä

Musiikkileikkikoulunopettajan ammatti on kutsumusammatti. Ammattiin ei opiskella pitkien lomien tai kuukausipalkan takia, vaan rakkaudesta lapsiin ja musiikkiin. Hyvä musiikkileikkikoulunopettaja on turvallinen ja luotettava aikuisen malli lapsille, joka johdattaa lapset musiikin maailmaan mielikuvituksen ja leikin avulla. Lapset oppivat opettajaltaan mallioppimisen kautta, joka tarkoittaa, että aktiivisella ja kiinnostuneella opettajalla on aktiivisia ja kiinnostuneita oppilaita (Hakkola & Virsu 2000, 38). Musikaalisuus, heittäytymiskyky, huumorintaju, kärsivällisyys ja ystävällisyys ovat myös hyvän muskariopettajan ominaisuuksia. Lisäksi muskariopettajalla tulee olla hyvät organisointi-, vuorovaikutus- ja ryhmänhallintataidot sekä kyky ottaa huomioon ja kohdata jokainen lapsi henkilökohtaisesti. Jokainen musiikkileikkikoulunopettaja tekee työtään omalla persoonallaan.

Muskariopettajan roolia voisi verrata kameleonttiin, sillä Woodin (1982) mukaan pienen lapsen kanssa työskentelevällä opettajalla on oltava useita rooleja. Hän toimii vanhempana, ystävänä, johtajana, tietopankkina, päivähoitajana ja joskus jopa korjausmiehenä. (Marjanen 2005, 33.)

3.2 Musiikkileikkikouluopettajan koulutus

Musiikkileikkikoulunopettajien koulutus alkoi Suomessa vuonna 1971 Sibelius-Akatemian silloisen rehtorin johtamalla täydennyskoulutuksella. Koulutus oli suunnattu lastentarhanopettajille ja oli kestoltaan 120-300 tunnin mittainen. Tällöin puhuttiin musiikkileikkikoulunopettajaksi päteväytymisestä. Vuosina 1986-1989 aloitettiin uusi koulutuslinja, joka valmensi musiikin alkuopettajaksi 1050 tunnin opiskelulla. Musiikin alkuopettajan vastuualueena oli musiikkileikkikoulu ja pienet soitto-oppilaat. Konservatorioihin koulutus siirtyi vuonna 1987, koulutus oli ylioppilaspohjainen ja noin neljävuotinen kokonaisuus, josta sai musiikkileikkikoulunopettajan pätevyyden. Koulutuksen sisältö ja kesto muuttui vuosien kuluessa ja myös tutkintonimike uudistui vuonna 1996: musiikkipedagogi, musiikkileikkikoulunopettajan suuntautumisvaihtoehto. Vuonna 1998 koulutus siirtyi konservatorioista ammattikorkeakouluihin ja tutkintonimikkeenä toimi musiikkipedagogi AMK ja suuntautumisvaihtoehtona Varhaisiän musiikkikasvatus. (Marjanen 2002, 52-53.)

Vuonna 2009 varhaisiän musiikkikasvatusta pystyi opiskelemaan Suomessa neljässä ammattikorkeakoulussa: Metropoliasa Helsingissä, Lahden ammattikorkeakoulussa Lahdessa, Jyväskylän ammattikorkeakoulussa Jyväskylässä ja ruotsinkielisessä Noviassa Pietarsaarella (entinen Yrkeshögskolan). Ammattikorkeakoulutus on kestoltaan 4,5 vuotinen 270 opintopisteen kokonaisuus. Lisäksi musiikkikorkeakoulu Sibelius-Akatemian Musiikkikasvatusosaston maisteriohjelmassa on mahdollisuus perehtyä varhaisiän musiikkikasvatukseen. (Untala 2009, 9).

Ammattikorkeakoulut vaativat hakijoiltaan toisen asteen koulutustason, esimerkiksi lukion tai ammatillisen perustutkinnon. Tämän lisäksi opiskelu musiikin koulutusohjelmissa edellyttää musiikkiopiston vastaavia tietoja ja taitoja. (Lamk, 2013). Usein opiskelu varhaisiän musiikkikasvattajaksi alkaa todellisuudessa jo kauan ennen ammattikorkeakouluun pääsyä, sillä musiikkiopiston suorittamiseksi musiikin opiskelu on aloitettava jo nuorena. Pääsykokeissa mitataan hakijan musiikillisia taitoja instrumenttinäytteessä ja teoriakokeessa. Hakijan soveltuvuutta alalle arvioidaan yksilö- sekä

ryhmähaastattelun aikana ja hakija pääsee vielä näyttämään potentiaalinsa ja olemassa olevat taitonsa opetusnäytteessä.

Tullessaan valituksi opiskelemaan varhaisiän musiikkikasvatusta on opiskelijalla edessään monipuolinen ja laadukas koulutie. Marjanen toteaa lisensiaatin tutkielmassaan, että verrattaessa eri ammattikorkeakoulujen opintosisältöjä, periaatteita ja tavoitteita keskenään, ne ovat ratkaisevissa kohdissa erilaisia (Marjanen 2005, 55). Lahden ammattikorkeakoulussa 270 opintopisteen kokonaisuus jakaantuu seuraavasti:

- perusopinnot 45op (joista ammattikorkeakoulun perusopinnoista 14op, opiskelu- ja työelämätiedoista 6op & musiikin teoriasta ja historiasta 25op)
- ammattiopinnot 123op (joista musiikin ammattiopinnoista 66op, varhaisiän musiikkikasvatuksen ammattiopinnoista 29op, varhaisiän musiikkikasvatuksen syventävistä ammattiopinnoista 23op & syventävistä opinnoista 5op)
- pedagogiset opinnot 42op (joista ammattipedagogisista opinnoista 11op, varhaisiän musiikkikasvatuksesta ja observoinnista 16op & kasvatustieteellisistä opinnoista 15op)
- vapaasti valittavat opinnot 15op
- harjoittelu 30op (josta opetusharjoittelusta 18op ja työharjoittelusta 12op)
- opinnäytetyö 15op.

(Lamk 2013). Yksi opintopiste vastaa arviolta 27 tunnin työpanosta, mutta käytännössä yhden opintopisteen vaatima työmäärä voi vaihdella suurestikin.

Ammattikorkeakouluopetuksessa korostuu käytännönläheinen ja toiminnallinen oppiminen, joka näkyy myös varhaisiän musiikkikasvatusopinnoissa.

Lähestulkoon kaikki opinnot ovat sidoksissa työelämään, joko teorialtaan tai käytännössä. Itse koin hyötyväni eniten varhaisiän musiikkikasvatuksen ammattiopinnoista, observoinnista ja harjoitteluista.

3.3 Työnkuva

Musiikkipedagogin velvollisuus on opettaa oppilailleen musiikkia. Kaikkonen (2013) korostaa, että kyseessä on yhtä tärkeä velvollisuus kuin lääkäreiden velvollisuus hoitaa apua tarvitsevia. Siispä musiikinopettajillakin tulisi olla oma vala, jossa vannottaisiin ”Lupaan opettaa musiikillisia tietoja ja taitoja kaikille ja lupaan kehittää kaikkien muusikkoutta monipuolisesti.” (Kaikkonen 2013, 28.)

Musiikkileikkikoulunopettajan työnkuva koostuu kolmesta eri osa-alueesta: musiikista, kasvatuksesta sekä opettamisesta. (Untala 2009, 9). Koska ala on niin monen ammatin summa, on toisinaan melko vaikea vetää tarkkaa rajaa mikä kuuluu musiikkileikkikoulunopettajan työnkuvaan ja mikä ei. Hämmennystä aiheuttaa myös useat eri ammattinimikkeet: musiikkileikkikoulunopettaja, varhaisiänmusiikkikasvattaja, musiikkipedagogi ja varhaismusiikkikasvattaja.

Musiikkileikkikoulunopettajat ry (nykyisin Varhaisiän musiikinopettajat ry) on julkaissut vuonna 2001 kannanoton, jossa on epäselvyyksien korjaamiseksi kirjattu ylös suositus musiikkileikkikoulunopettajan toimenkuvaksi.

Musiikkileikkikoulunopettajan tehtävänä on

1. antaa opetusta ja huolehtia siihen liittyvistä muista tehtävistä sekä osallistua oman opetusalan suunnitteluun, opintoneuvontaan ja koko oppilaitoksen kehittämistyöhön,
2. seurata musiikkikasvatuksen ja musiikinopetuksen yleistä kehitystä ja opetusalan sisällöllistä ja pedagogista kehitystä sekä tehdä niiden edellyttämiä tarpeelliseksi katsomiaan esityksiä esimiehelle oppilaitoksen toiminnan kehittämiseksi,
3. pitää päiväkirjaa annettujen ohjeiden mukaan,
4. hoitaa hallussaan olevaa oppilaitoksen kalustoa, opetusvälineitä, oppimateriaalia ja kirjastoa asianmukaisesti sekä tehdä niitä koskevia tarpeelliseksi katsomiaan esityksiä esimiehelle,
5. olla mukana koko opetushenkilökuntaa koskevissa vuotuisissa velvoitteissa sekä
6. suorittaa muut toimialaansa kuuluvat tai hänelle määrätyt tehtävät. (Musiikkileikkikoulunopettajat ry kannanotto 2001).

Musiikkileikkikoulunopettajat toimivat useimmiten musiikkioppilaitoksessa eli konservatorioissa, musiikkikouluissa tai musiikkiopistoissa. Musiikkileikkikoulutoiminta on kuitenkin levinnyt myös musiikkioppilaitosten ulkopuolelle kysynnän ylittäessä tarjonnan. Nykyään musiikkileikkikoulutoimintaa tarjoavat myös seurakunnat, kansalaisopistot, työväenopistot sekä erilaiset yhdistykset, esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Musiikkileikkikoulunopettajan työnkuva, ja etenkin muun työn kuin opettamisen osuus, riippuu työnantajasta sekä työsuhteen toimenkuvasta. Kaikille yhtenäistä on kuitenkin opetuksen antaminen sovituille kohderyhmille ja oppitunteihin välittömästi liittyvien töiden hoitaminen valmisteluineen ja viimeistelyineen (Musiikkileikkikoulunopettajat ry kannanotto 2001).

Opettajia palkataan joko virkaan tai toimeen tai tuntiopettajaksi. Virkaan tai toimeen sisältyy 22-24 opetustuntia viikossa sekä sovittu tuntimäärä vuotuista muuta työtä oppilaitoksessa, esimerkiksi lautakuntatyöskentelyä tai kansliatehtäviä. Tuntiopettajat voivat olla päätoimisia, sivutoimisia tai yhteispäätoimisia. Päätoimisilla tuntiopettajilla on opetustunteja 16-22 viikossa. (Nykänen 2001, 3.) Opettaja voi myös työllistää itse itsensä ryhtymällä yrittäjäksi ja perustamalla yksityisen musiikkikoulun.

Kokemukseni mukaan musiikkileikkikoulunopettajan tehtävä lyhyesti kirjattuna on suunnitella ja toteuttaa pedagogisesti johdonmukaisia tunteja omalla persoonallaan, uskoa opetukseensa, luoda tunnelmaa sekä saada lapset ja vanhemmat innostumaan musiikin maailmasta.

3.4 Työn haasteita

Musiikkileikkikoulutoimintaa järjestävät nykyään Suomessa monet eri tahot. Koska toiminnan tarjoajia on paljon samalla paikkakunnalla on tavallista, että musiikkileikkikoulunopettaja joutuu keräämään opetustuntejaan monelta eri työnantajalta tienatakseen elantonsa. Tämä on ongelmallista, sillä musiikkileikkikouluopettajien työnkuva on melko epäselvä ja se vaihtelee suuresti työnantajasta riippuen. (Marjanen 2005, 27.) Ikäväksi opettamisen monessa eri

toimipisteessä tekee myös liikkuminen eri toimipisteiden välillä ja opetustarvikkeiden edestakaisin kuljettaminen.

Musiikkileikkikoulunopettajat ovat korkeasti koulutettuja musiikin ammattilaisia, jotka suunnittelevat ja toteuttavat alle kouluikäisille lapsille pedagogisesti johdonmukaisia tunteja. Työ ei ole niin helppoa, kuin miltä se näyttää ja musiikkileikkikoulunopettajat kokevat usein, ettei heidän työtään arvosteta tarpeeksi. Arvostuksen puutetta opettajat kohtaavat usein työympäristössään: rehtoreiden, kollegoiden sekä oppilaiden vanhempien tahoilta. (Marjanen 2005, 13; Busk 2012, 18.) Untalan (2001) mukaan työn suurimmat epäkohdat ovat palkkaus ja jatkuva iltatyö (Marjanen 2005, 27). Musiikkileikkikoulunopettajat kokevat, että he eivät saa kaikesta tekemästään työstä palkkaa, esimerkiksi tuntien suunnittelusta maksaminen on tyypillinen kiistanaihe työntekijän ja työnantajan välillä.

Musiikkileikkikoulunopettajan työn epäkohdat vaikuttavat negatiivisesti työssä jaksamiseen. Epäselvän työnkuvan, työn itsenäisyyden ja oman ammattitaidon epäilyn vuoksi musiikkileikkikoulunopettajat kokevat välillä olevansa työuupumuksen partaalla. Musiikkileikkikoulunopettajien työssä jaksaminen on niin tärkeä ja huolestuttava aihe, että siitä on tehty kaksi opinnäytetyötä: Buskin vuonna 2012 valmistunut ”Eihän ”leikkitäti” voi väsyä, vai voiko?- Käytännön olosuhteet ja työstä aiheutuva stressi musiikkileikkikoulunopettajien työssä” sekä Jyrkiäisen ja Jansenin vuonna 2003 valmistunut ”Musiikkileikkikoulunopettajien työssä jaksaminen”.

4 HYVÄ MUSIIKKILEIKKIKOULUTUNTI

Lasten musiikkikasvatus voidaan jakaa kahteen eri luokkaan: tiedostamattomaan ja tietoiseen. Tiedostamaton musiikkikasvatus tapahtuu yleensä kotona, vanhemman laulaessa, leikkiessä tai loruillessa lapsen kanssa. Lapsi oppii paljon näistä kotona tapahtuvista musisointihetkistä, vaikka vanhemmat eivät tiedostaisikaan opettavansa lapsilleen musiikkia. Tietoinen musiikkikasvatus on ammattitaitoisen pedagogin ohjaamaa johdonmukaista ja suunniteltua musiikkitoimintaa esimerkiksi musiikkileikkikoulussa. Musiikkileikkikoulun tuokit ovat tavoitteellisia, loogisesti eteneviä musisointihetkiä, jotka edellyttävät opettajalta ennalta suunnittelua. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1993, 172.)

4.1 Tunnin suunnittelu

Suunnittelutyö kuuluu opettajan työhön yhtä lailla kuin itse opettaminenkin. Suunnittelussa opettaja asettaa tulevalle opetustuokiolle tavoitteet ja pyrkii luomaan tavoitteen saavuttamiseksi eheän tuntisuunnitelman, jossa käyttää monipuolisesti kaikkia musiikkileikkikoulun työtapoja. Tuntien suunnittelemisella opettaja varmistaa tunnin olevan monipuolinen, selkeää teemaa toteuttava sekä tavoitteellinen. (Hongisto-Åberg, ym., 172-173.)

Suunnitelmat voidaan jakaa sen mukaan kuinka pitkälle ajalle suunnitelma on tehty: tuntisuunnitelmat ovat yksittäiselle opetustuokiolle tehtyjä, kuukausisuunnitelmat ovat yleensä yhden teeman kestäviä neljän viikon suunnitelmia, lukukausisuunnitelmat tehdään puolivuositain ja vuosisuunnitelmat koko lukuvuodelle. (Hongisto-Åberg, ym., 174.)

Musiikkileikkikoulutunnin suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitava, että tunti rakentuu johdonmukaisesti edellisille tunneille ja antaa aineksia seuraaville. Oppimisen kannalta on parasta, että tunnilla on vain yksi uusi asia, johon tutustutaan kaikkien työtapojen kautta. Tässäkin asiassa siis yksinkertaisuus on valttia. Tunneilla tulisi olla tilaa luovuudelle ja lasten omille ajatuksille ja ideoille.

Tarpeen vaatiessa opettajan pitää uskaltaa poiketa suunnitelmasta sillä lapset ovat aina suunnitelmia tärkeämpiä!

Tuntisuunnitelman teko aloitetaan tunnin musiikillisen tavoitteen valinnasta. Kun tavoite on valittu, seuraavaksi mietitään mikä teema tukisi tavoitteeseen pääsyä ja minkä esimerkin kautta musiikillinen tavoite olisi hyvä esittää lapsille. (Viitanen 2009.) Tunnin tavoitteeksi valitaan esimerkiksi korkea – matala –käsitemparin tunnistaminen ja teemaksi kettu ja korppi, sillä eläinaihe on lapsille entuudestaan tuttu ja mielikuvat tukevat käsitemparin hahmottamista, sillä korppi on lintu, joka lentää korkealla taivaalla ja kettu on eläin, joka liikkuu maan tasolla eli taivaaseen verrattuna matalalla. Tämän jälkeen opettajan tulisi pohtia teemaan sopivia lauluja, loruja ja liikuntoja ja valita näistä tavoitteeseen sopivat toiminnot.

Musiikkituokion suunnittelun aloittaessa on hyvä vastata viiteen peruskysymykseen:

1. Kenelle opetan? – Mietitään lapsen tai lapsiryhmän musiikillinen valmiustaso ja toimintaedellytykset yleisen kehitystason ja iän perusteella.
2. Mitä opetan? – Uuden asian kytkeminen jo aiemmin opittuun ja tuttujen asioiden kertaus. Uuteen asiaan keskittyminen ja paneutuminen.
3. Miksi opetan? – Opetettavan asian tärkeys musiikkikasvatuksen kannalta, mitä hyötyä oppilaille on uudesta tiedosta. Lisäksi opettajan on hyvä merkitä itselleen muistiin mikä on se asia, joka lasten tulisi oppia. Esimerkiksi korkea – matala säveltasojen tunnistaminen.
4. Miten opetan? – Vaihdetaan eri työtapoja tarkoituksen mukaisesti. Annetaan lapsille tilaa vuorottelemalla aikuisen ja lapsen rooleja. Vuorotellaan myös keskittymistä vaativia ja vapaita toimintoja. Edetään aina tutusta tuntemattomaan ja helpeä vaikeampaan.
5. Kuinka kauan toiminta kestää? – Ensimmäiseksi otettava huomioon tuokion kokonaiskesto, jonka jälkeen opettaja jakaa tunnin sopivan mittaisiin toimintaosuuksiin, niin että oppiminen on mielekästä.

(Hongisto-Åberg, ym.1993, 174-175.)

Lisäksi tuntisuunnittelussa on hyvä huomioida käytettävissä olevan tilan mahdollisuudet ja esteet sekä välineiden saatavuus. Ruokosen (2001) mukaan

välineiden tai tilan puute ei ole este musiikkikasvatukseen toteuttamiselle, vaan haaste. Vanhan kansan sanonta ”laulu se on paras pelivärkki” pitää paikkaansa ja soittimetkin löytyvät jokaiselta ihmiseltä kehosta. Kuitenkin suunnitteluvaiheessa on hyvä tiedostaa käytettävissä olevat resurssit ja suunnitella toiminta niiden puitteisiin. (Ruokonen 2001, 139.)

4.2 Tunnin rakenne

Parhaimmillaan musiikkileikkikoulutuokio on juonellisesti ehjä kokonaisuus, jossa musiikillisen tavoitteen saavuttamiseen pyritään käyttämällä kaikkia eri työtapoja. Opittava aines sijoitetaan heti alkutuntiin, sillä silloin lapset ovat vastaanottavaisimmillaan. Mikäli alkutunti on kovin keskittymistä vaativa, tulisi lopputunnin toiminnan olla vapaampi. (Viitanen 2009.)

Musiikkileikkikoulutunnit ovat yleensä 45 minuutin pituisia. Kolmen vartin tuntisuunnitelmassa olisi hyvä olla 8-11 kohtaa, silloin tunnilla ei ole kiireen tunnetta eikä tekeminenkään lopu kesken. Mikäli suunnitelmassa on liian vähän toimintaa voi opettaja miettiä niin sanottuja varaleikkejä tunnin loppuun. Varaleikit ovat joka teemaan sopivia hauskoja musiikkiin pohjautuvia leikkejä.

Tässä esimerkkitentirakenne:

1. Kuulumisten kysely ja alku-/nimilaulu
 2. Motivointi, johdatus tunnin teemaan
 3. Opittava aines (esimerkiksi laulu)
 4. Liikunta
 5. Opittavan asian vahvistaminen (esimerkiksi soitto)
 6. Vapaa liikunta
 7. Luova toiminta
 8. Kuuntelu/rentoutus (rauhottuminen tai ilakointi)
 9. Loppulaulu
- (Viitanen 2009.)

4.3 Työtavat

Musiikkileikkikoulussa käytetään oppimiseen viittä eri työtappaa: laulamista, soittamista, musiikkiliikuntaa, loruilua sekä kuuntelua. Jokaisessa musiikkileikkituokiossa olisi hyvä käyttää monipuolisesti kaikkia työtapoja.

Loruttelu on laulamisen esimuoto, jossa on hyvä harjoitella puheen rytmiä, perussykettä ja laajentaa sanavarastoa. Loruttelua käytetään etenkin perheryhmissä. Laulamisen avulla voidaan kehittää lasten äänenkäyttöä, kuuntelykykyä ja säveltäjää. Lastenlaulut ryhmitellään kahteen kategoriaan: lapsille laulettaviin lauluihin, jotka ovat tarkoitettu kuunneltaviksi sekä lasten kanssa laulettaviin lauluihin, jotka ovat tarpeeksi yksinkertaisia lapsille itse laulettaviksi. Musiikkileikkikouluissa käytetään neljää eri laulun opetustappaa: kaikulaulua, laulua leikin ohessa, leikkiliikkeiden avulla tai piilo-opetuksena. Kaikulauluna laulu esitellään ensin kokonaisuudessaan lapsille, jonka jälkeen lapset matkivat opettajan laulua säe kerrallaan kaikuna. Leikin ohessa toiminnan pääpaino on leikissä ja lapset oppivat toiston kautta huomaamatta laulun. Leikkiliikkeiden avulla opetettavassa laulussa leikkiliikkeet tukevat laulun melodiakulkua tai sanoja ja auttavat lapsia muistamaan laulun. Leikkiliikkeet myös motivoivat lapsia laulamaan. Piilo-opetusta käytetään haastavien laulujen opetuksessa, opettaja alkaa jo hyvissä ajoin hyräilemään ja lauleskelemaan laulua lapsille esimerkiksi luovan toiminnan tai musiikkiliikunnan aikana taka-ajatuksenaan se, että laulu on lapsille tuttu kun sitä lähdetään yhdessä laulamaan. Lasten on hyvä saada laulaa myös ilman aikuisen apua, joskus yksin tai pienissä ryhmissä, omaa ja toisen laulua kuunnellen. Säestyssoittimia tulisi käyttää säästeliäästi, sillä niiden liiallinen käyttö vaikeuttaa lasten laulun ja kuuntelemiskyvyn kehittymistä. (Hongisto-Åberg, ym., 106-114; Viitanen 2009.)

Musiikkiliikunta on lapsille mielekäs ja tarpeellinen työtapo musiikkileikkikoulussa. Musiikki saa kehon liikkumaan ilman ohjeitakin. Musiikkiliikunnan tavoitteita on kehittää rytmitajua, koordinaatiokykyä, improvisointitaitoa sekä liikunnallisia valmiuksia. Musiikkiliikuntaa käytetään usein vahvistamaan musiikillisen tavoitteen oppimista tai valmistamaan lapsia tulevaan soittotehtävään. Lapsen oppiminen etenee karkeamotoriikasta

hienomotoriikkaan, jolloin on loogista esimerkiksi hyppiä ensin musiikin tahdissa sammakkona ja sen jälkeen harjoitella kuinka malletti hyppi laattasoittimen päällä saaden soittimen kauniisti soimaan. Musiikkiliikunnat ovat usein vapaita tai ohjattuja: vapaissa liikunnoissa annetaan lasten itse ilmentää musiikkia ja ohjatuissa liikutaan opettajan antamien ohjeiden mukaisesti. (Hongisto-Åberg, ym., 155-157; Viitanen 2009.)

Soittaminen lähtee aina lapsen omasta kehosta, eli lauluäänestä ja kehosoitimmista. Musiikkileikkikoulussa käytetään paljon rytmisoittimia: puisia, metallisia ja kalvosoittimia sekä melodiasoittimia: laattasoittimia, kitaraa, kanteletta, nokkahuilua ja pianoa. Soittoharjoituksen tavoitteena voi olla esimerkiksi oikean soittoasennon tai –tekniikan hakeminen tai yhteissoitto. Soittamisen yleisiä tavoitteita ovat nuotinluvun alkeiden harjoittelu, lasten omatoimisuuden kehittäminen, yhteistoiminnan kokeminen sekä virikkeiden antaminen mahdollisille soitinopinnoille. Soittamisen avulla havainnollistetaan musiikin tiedollisia asioita, kartutetaan esiintymisrohkeutta ja vahvistetaan musiikin tunteista. (Hongisto-Åberg, ym., 116-154; Viitanen 2009.)

Kuulohavainto on oppimisen lähtökohta ja kuuntelun harjoittaminen onkin siksi tärkeä työtapo musiikkileikkikoulussa. Aktiivisen kuuntelun lajeja on yhteensä kolme: luova, keskittynyt ja sisäinen kuuntelu. Luovassa kuuntelussa ilmaistaan musiikin herättämiä tunteita ja mielikuvia maalaamalla, piirtämällä, tanssimalla, soittamalla tai draaman avulla. Keskittyneessä kuuntelussa tunnistetaan musiikin elementtejä, teemoja tai soittimia musiikkinäytteistä sekä kuunnellaan erilaisia efektejä ja tunnistetaan ja nimetään ne. Sisäisessä kuuntelussa harjaannutetaan lasten omaa sisäistä musikaalisuutta ilman ulkoista kuuloärsykettä.

Kuuntelukasvatuksen tavoitteita on mm. musiikin vastaanottokyvyn ja musiikkiin liittyvien kokemusten sekä musiikin tuntemuksen edistäminen ja laajentaminen. On hyvin tärkeää käyttää monipuolisesti sekä elävää musiikkia että nauhoitettua musiikkia ja soittaa erilaisia musiikkityylejä. (Hongisto-Åberg, ym., 90-95; Viitanen 2009.)

4.4 Tavoitteet

Jokainen musiikkileikkikoulutuokio suunnitellaan opettajan valitseman musiikillisen tavoitteen ympärille. Tuokion laulut, leikit, soitot ja muut toiminnot edesauttavat musiikillisen tavoitteen saavuttamista. Tuokion tavoite asetetaan noudattaen oppilaitoksen omaa opetussuunnitelmaa ja ottaen huomioon lapsiryhmän edellytykset, esimerkiksi lasten ikä sekä aikaisemmat tiedot, taidot ja kokemukset. (Hongisto-Åberg, ym., 172-175; Mäkitalo 2009.)

Tuokion päätteeksi opettajan on hyvä arvioida tunti. Hyviä kysymyksiä tuokion arvioimiseen ovat: millaiseksi kokonaisuus muodostui ja saavutettiin tunnin tavoite. Jos ei, niin miksi? Arvioimalla tunnin opettaja näkee mitä korjattavaa tunnissa olisi ollut ja mitä olisi voinut tehdä toisin. Tärkeää on myös etsiä tunnin hyvät hetket ja onnistumiset. Näihin kysymyksiin vastaamalla opettaja saa suoraan vinkkejä kuinka jatkaa kuluneesta tunnista seuraavaan. (Viitanen 2009.)

4.5 Rutiinit

Hyvään musiikkituokioon kuuluu positiivinen tunnelma, jossa pyritään tuottamaan lapselle onnistumisen elämyksiä turvallisessa ilmapiirissä. Turvallisuutta luovat rituaalit ja tietyt toimintatavat, esimerkiksi samana toistuvat alku- ja loppulaulut. Lapsi oppii tuntemaan rituaalit ja toimii tilanteissa odotetulla tavalla, lapsi saa tästä mielihyvää ja onnistumisen tunteen. (Ollaranta & Simojoki 1989, 121, 142.)

4.6 Teema

Uskon vahvasti teematyöskentelyyn. Teematyöskentelyn tärkeimpiä lähtökohtia on mielikuvitus, joka on oppimisen edellytys. Oppimistilanteessa on tärkeää yhdistää jo osattu asia uuteen opittavaan tietoon ja ilman mielikuvitusta se olisi liki mahdotonta tai ainakin se jäisi irralliseksi ulkomuistin varaan jääväksi opiksi. Mielikuvitusta on mahdollisuus kasvattaa ja kehittää, mutta se tarvitsee kehittyäkseen havaintoja, kokemuksia ja elämyksiä. Lapsille mielikuvituksen

luonnollinen käyttö tapahtuu leikissä, joka on lapsen tärkein persoonallisuutta kehittävä muoto ja se tutustuttaa lapsen itseensä ja häntä ympäröivään maailmaan. (Hakkola & Virsu 2000, 10-11.)

Aikuisten paras tapa tukea lapsen leikkiä ja mielikuvituksen kehittymistä on arvostaa leikkiä (Hakkola & Virsu 2000, 11). Musiikkileikkikoulumaailmassa leikkiä ja mielikuvitusta käytetään musiikillisten tietojen ja taitojen opettamiseen. Lapsista on mielekästä oppia korkea-matala -käsitepari tutustumalla siihen kokonaisvaltaisesti matkimalla korkealla lentävää lintua ja matalalla ryömivää matoa. Kun opettaja lisää leikkiin korkea-matala –musiikin, oppivat lapset erottamaan musiikilliset vastakohtaparit toisistaan tunnistamatta, että nyt opeteltiin musiikin teoriaa.

Teematyöskentelyn toinen tärkeä piirre on teeman läpi kulkeva punainen lanka. Tämä punainen lanka yhdistää teematyöskentelyn eri osa-alueet toisiinsa yhteisen juonen avulla. (Hakkola & Virsu 2000, 57.) Musiikkileikkikoulussa punainen lanka tarkoittaa musiikkituokion juonellisesti ehjää kokonaisuutta, jonka suunnitteleminen vaatii opettajalta hieman mielikuvitusta ja kekseliäisyyttä. Lasten mielenkiinto säilyy tunnilla paremmin, mikäli tunnilla tapahtuvat toiminnot ovat loogisia juoneen nähden. Teeman tulee olla lapsille jo tuttu ja heitä kiinnostava ja ajankohtainen (Hakkola & Virsu 2000, 16).

5 SIIAISOPETTAJANA TOIMIMINEN MUSIIKKILEIKKIKOULUSSA

Sijaisella tarkoitan opinnäytetyössäni henkilöä, joka korvaa varsinaisen opettajan tämän ollessa poissa työstä. Opettajan poissaolon syy voi olla lyhyt sairausloma, koulutuspäivä tai muu syy. Musiikkileikkikoulunopettajille on melko yleistä, että opettajien tulee itse, varsinkin pienemmissä musiikkikouluissa tai järjestöissä, hankkia itselleen tarvittaessa sijainen. Buskin teettämästä kyselytutkimuksesta selviää, että 61% vastanneista musiikkileikkikoulunopettajista joutuu itse hankkimaan sijaisen sairastuttuaan (Busk 2012, 25). Pätevän sijaisen hankkiminen etenkin lyhyellä varoitusajalla ei ole helppoa ja siksi musiikkileikkikoulunopettajat kysyvätkin usein sijaiseksi alan opiskelijoita. Paikkakunnilla, joissa koulutetaan musiikkileikkikoulunopettajia, on helpompi saada sijainen, sillä potentiaalisia sijaisvaihtoehtoja on enemmän.

Opiskelijat voivat ilmoittautua vapaaehtoisiksi sijaisiksi laittamalla Varhaisiän musiikkikasvattajat ry:n foorumille yhteystietonsa ”Työntekijät ilmoittautuvat” keskustelualueelle tai Facebookin Muskari-ideoita ryhmään. Näin tekemällä opettajat, jotka mahdollisesti tarvitsevat sijaisia tietävät kehen ottaa yhteyttä. Näissä opiskelijoiden ja opettajien kohtaamispaikoissa myös ilmoitetaan sijaisuuksista ja muista työtarjouksista.

Oman kokemukseni mukaan sijaistarjouksia tulee opiskelijoille runsaasti. Myös Busk toteaa opinnäytetyössään, että olisi pystynyt opiskeluaikanaan maksamaan vuokransa tekemällä vain muskariopettajan sijaisuuksia (Busk 2012, 26). Sijaisuuksia on tarjolla eri mittaisia, yleisimmät sijaisuudet ovat lyhyitä yhdenkahden päivän työkeikkoja, mutta myös pidempiä sijaisuuksia on tarjolla, lieneekö syy varhaisiän musiikkikasvattajien epävirallisen ammattitaudin: kroonisen vauvakuumeen ja siitä seuraavien äitiyslomien.

5.1 Sijaisen selviytymispakki

Yle teema on julkaissut vuonna 2009 huumorivivahteisen neliosaisen sarjan nimeltään Sijaisen selviytymispakki. Sarja on osin käsikirjoitettu ja näytelty ja

osin dokumenttipohjainen. Dokumenttiosuoksissa on kuvattu aitoja haastatteluja, joissa opettajan sijaisuuksia tehneet henkilöt jakavat omia kokemuksiaan. Sarja löytyy opettaja.tv:n sivuilta ja on tehty kaikkien sijaisopettajien tueksi, koulutukseksi ja viihteeksi. Sarjaan liittyy myös kahden opintopisteen täydennyskoulutusmahdollisuus. (Sijaisen selviytymispakki 2009.)

Jo sarjan ensimmäisessä osassa nousee sijaisten keskuudessa yhteiseksi kokemukseksi se, että sijaisuustarjoukset tulevat hyvin lyhyellä, yleensä muutaman tunnin varoitusajalla. Haastatellut kertovat myös kuinka opettamisen valmistautumiseen ei silloin juurikaan jää aikaa ja oppilaiden eteen on hypättävä niin sanotusti kylmiltään. Helpoimpia ja mukavimpia sijaisuuskeikkoja ovat ne, joissa sijaisuudesta on tieto hyvissä ajoin ja varsinainen opettaja on antanut selkeät ohjeet. (Sijaisen selviytymispakki 2009.)

Toisinaan lapsille ja ryhmälle opettajan vaihtuvuus on mielekästä ja tuo vaihtelua normaaleihin tunteihin, mutta lasten on toisinaan vaikea hyväksyä opettajan poissaoloa. Lapset saattavat käyttäytyä sijaisen läsnäollessa eri tavalla kuin oman opettajan läsnäollessa ja testata sijaisen rajoja. Tyypillisimpiä lasten villityksiä sijaistunneilla ovat esiintyminen väärillä nimillä, riehuminen luokassa ja uusien sääntöjen keksiminen. Sijaisella on useita keinoja välttää ja ehkäistä tämänkaltaiset ongelmat. Yksi niistä on, että sijainen on välittämättä lasten pelleilystä ja keskittyy vain hyvään käyttäytymiseen ja asiallisiin kommentteihin. Toinen on, että sijainen ottaa ryhmän heti haltuunsa jollain lasten mielestä mielenkiintoisella ja mielekkäällä tavalla, jolloin lapsille ei jää edes aikaa pohtia jekkuja. Kolmantena mahdollisuutena on, että sijainen kertaa heti alussa omat sääntönsä, joita pyytää lapsia noudattamaan. Paras ja pedagogisesti paras vaihtoehto on keskimäinen. Sijaisen oma käytös ja asenne vaikuttavat ratkaisevasti lasten suhtautumiseen. (Sijaisen selviytymispakki 2009.)

Etukäteen annettavien ohjeiden tulisi olla mahdollisimman yksityiskohtaisia, jotta sijainen tietää mitä häneltä odotetaan. Sijaisuuksiin ei kannata asennoitua liian kunnianhimoisin tavoittein eikä oppilailta ja itseltään tule vaatia liikoja. Sijaiseksi lähteminen ensimmäistä kertaa uuteen paikkaan on aina hyppy tuntemattomaan, huolimatta siitä olivatko ohjeet tarkkoja vai eivät. Sijaisuuksiin kannattaa

asentoitua iloisin, avoimin mielin ilman ennakkoluuloja! Sijaispakki ohjelmassa Mari Rantanen toteaa: ”Kokemuksen myötä, kyl se siit sujuu!” (Sijaisen selviytymispakki 2009.)

Sijaisuudet ovat äärimmäisen hyödyllisiä opettajaksi opiskeleville, sillä opiskelijoilla on silloin mahdollisuus tutustua erilaisiin työympäristöihin ja yhteisöihin. Opiskelija saa kokemuksia erilaisista ryhmistä ja kohtaa monia oppilaita. Samalla oma opettajaidentiteetti muotoutuu ja omaa opettajuuttaan saa kokeilla rauhassa oppilaiden kanssa. Parhaassa tapauksessa opiskelija antaa itsestään eri työnantajille hyvän vaikutuksen ja on näin ollen valmistuttuaan musiikin alalla tunnettu ja kartuttanut työkokemusta.

5.2 Sijaisen muistilista

Sijaisen on aina hyvä keskustella varsinaisen opettajan kanssa etukäteen mikäli vain mahdollista ja muistaa ettei pidä mitään itsestäänselvyytensä. Kaikki kysymykset, jotka askarruttavat on hyvä esittää, typeriä kysymyksiä ei olekaan.

Mitä?

- Mitä tunteja pidetään, kuinka monta?
- Mitä opettaja odottaa sijaisen tekevän?
- Antaako opettaja valmiin tuntisuunnitelman vai tuleeeko sijaisen suunnitella tunti itse?

Missä?

- Missä muskari sijaitsee: tarkka osoite ja muskariluokkaan selvät ohjeet?
- Tarvitaanko tilaan avaimia, ja jos tarvitaan niin mistä avaimen saa? Onko tilassa hälytyksiä, joista tulee huolehtia?
- Minkälainen muskariluokka on, millainen tarpeisto siellä on? (Soittimet, CD-soittimet, liikuntavälineet, muut materiaalit, jne.)
- Täytyykö tila valmistella erikseen ja jos tarvitsee niin miten?

Milloin?

- Milloin sijaisen tulee mennä paikalle, milloin työt alkavat ja loppuvat?
- Kuinka pitkä sijaisuus on?

Kuka?

- Kuka on yhteyshenkilö, johon sijainen voi ottaa tarvittaessa yhteyttä?
- Mistä löytyy osallistujalista, josta ilmenee keiden tulisi olla tunnilla?
- Mistä vanhempien yhteystiedot löytyvät mahdollisten vahinkojen sattuessa?

Muuta

Varsinaiselta opettajalta selvitetään kuinka palkanmaksu suoritetaan sekä mihin verokortti ja tilitiedot toimitetaan. Samalla on hyvä kysyä paljonko sijaisuudesta maksetaan, milloin maksu suoritetaan ja tuleeko sijaisen täyttää tunti-ilmoitusta palkanlaskentaan. Lyhyistä sijaisuuksista ei yleensä työtodistusta ole tarpeellista pyytää, mutta pidempi aikaisista kannattaa pyytää erikseen työtodistus työsuhteen päätyttyä.

6 MATERIAALIPAKETIN SYNTY

Tutkimustehtävänäni oli luoda apumateriaali varhaisiän musiikkikasvatusopiskelijoille helpottamaan sijaisuuksiin ja muihin alan työtarjouksiin tarttumista. Materiaalin oli tarkoitus olla lyhyt ja ytimekäs infopaketti, josta opiskelijat saavat sijaisuuteen tarvitsemansa tiedot mahdollisimman helposti ja nopeasti. Lisäksi materiaalissa on runsaasti suoraan käytäntöön soveltuvia esimerkkejä.

Materiaalipaketti syntyi neljännen ja viidennen opiskeluvuoteni aikana pikkuhiljaa kypsyttelemällä. Paketin teossa käytin hyödynseni tietotaitoa, joita olin saanut koulusta sekä omia että kanssaopiskelijoiden kokemuksia. Halusin luoda materiaalin, joka auttaa sen ensimmäisen askeleen ottamisessa ja kannustaa kokeilemaan siipiä työelämässä. Materiaalipakettia ei ole tarkoitus käyttää eksaktisti sellaisenaan, vaan sen on tarkoitus olla ideoiden herättäjä ja aputuki. Opinnäytetyöni otsikkoon viitaten ideani oli, että mikäli opiskelijaa pyydetään sijaiseksi lyhyellä varoitusajalla hän voi selata sijaismateriaalin läpi, ottaa sieltä tarvitsemansa tiedon ja tuen ja hyödyntää sitä tulevassa työtehtävässään. Toinen tärkeä ajatus, tai pikemminkin kysymys jonka pohjalta työ on syntynyt on: voiko sijaisen pitämä tunti olla laadukas ja tavoitteellinen? Sijaisen pitämän tunnin ja oman opettajan tunnin tavoitteissa on selvä ero, sillä sijainen ei pikaisella tuntisuunnittelulla kykene tuntematta ryhmää luomaan yhtenäistä opetuskokonaisuutta, mutta sijaisen opettamalla tunnillakin lapset voivat oppia jotain uutta musiikista.

Materiaali on 20-sivuinen opas, jonka sisällysluettelo on opinnäytetyön liitteenä (liite 1). Sisällysluettelon jälkeen alkaa kolmesivuinen tehokas teoriaosuus, josta sijainen saa apua tunnin suunnitteluun ja muistilista, josta voi tarkistaa asioita, jotka sijaisen olisi hyvä tietää. Teoriaosuuden jälkeen alkaa 13-sivuinen käytännön osuus, johon olen koonnut valmiita lauluja ja leikkejä ja tuntisuunnitelmaesimerkkejä. Paketin lopussa on tyhjä tuntisuunnitelmapohja, johon paketin käyttäjä voi itse suunnitella tunnin alkuosan teorian avulla.

6.1 Teoriaosuus

Materiaalin tietolähteenä käytin tätä opinnäytetyötäni. Teoriaosuutta miettiessäni valitsin hyvin kriittisesti ja suppeasti vain ne tärkeimmät asiat, jotka sijainen haluaa tietää valmistautuessaan pikaisesti sijaisuuteen. Parhaimman käsityksen materiaalin käyttäjä saa musiikkileikkikoulunopettajan työstä ja sijaisuuksista tutustumalla ensin opinnäytetyöhöni kokonaisuudessaan ja sitten hyödyntämällä sijaismateriaalia.

Opiskeluaikana ainedidaktiikan oppitunnilla ryhmäkeskustelun tuloksena syntyi kooste aiheesta: miten ensimmäiseen muskarituntiin tulisi valmistautua. Tätä soveltaen loin materiaaliini sijaisen muistilistan, jossa on kirjattu ylös asioita, jotka saattaisivat muuten unohtua. Opettaja antaa usein sijaisilleen vapaat kädet suunnitella tunti mieleisekseen, mutta vasta opiskelun aloittaneella sijaisella ei ole vielä tietotaitoa suunnitella tuntia. Tuntien suunnitleminen tuntui ainakin omana opiskeluaikanani vaikealta ja työläältä. Teoriaosuudessa on otsikoilla ”Kuinka suunnittelen tunnin?” ja ”Mistä aloitan?” koottu hyvin yksinkertaiset ohjeet, kuinka tunnin suunnittelussa pääsee alkuun.

6.2 Käytännön osuus

Valmiita tuntisuunnitelmia työssäni on viisi: kaksi perheryhmälle, kaksi leikkiryhmälle ja yksi joka sopii molemmille. Suunnitelmat on luotu niin, että selvä musiikillinen tavoite ja tunnin kulkua johdattava punainen lanka eli tema, on kirjattu suunnitelman alkuun. Sen jälkeen olen yksityiskohtaisesti kuvannut jokaisen tunnin rakenteen. Jokaisen laulun ja lorun jälkeen olen laittanut yhden esimerkkikirjan, josta laulu löytyy sivunumeroineen. Laulut löytyvät usein monesta eri lastenlaulukirjasta, joten kannattaa tutkia lähistöllä olevat lastenlaulukirjat läpi ennen kuin suuntaa kirjastoon hakemaan nimenomaista kirjaa, jonka olen laulun lopussa maininnut. Leikit ja laulut on valittu materiaaliin sen perusteella, että tuntien pitämiseen ei tarvita paljon rekvisiittaa, tunneilla ei ole leikkejä, jossa opettajan tulisi osata kaikkien lasten nimet ja leikkeihin osallistumiseen on matala kynnyks. Suunnitelmissa on käytetty helppoja ja tuttuja

lauluja ja olen itse kokeillut omien ryhmieni kanssa kaikkia tuntisuunnitelmia ja todennut ne toimiviksi.

Jokaisen suunnitelman lopussa on pieni opastus tunnin toteuttamiseen, ohjeissa kerrotaan mitä opettajan tulee etukäteen opetella ja ottaa huomioon selviytyäkseen esimerkkitunnin ohjaamisesta. Ohjeiden jälkeen olen koonnut tarvikelistan, jossa on lueteltu kaikki tarvikkeet, joita muskariluokasta tulisi löytyä tunnin toteuttamiseen. Mikäli sijainen ei entuudestaan tunne tilaa, hän voi kysyä varsinaiselta opettajalta löytyvätkö tilasta tunnilla tarvittavat tarvikkeet. Kaikki suunnitelmat ovat vapaassa käytössä ja vapaasti muokattavissa. Olen valinnut musiikilliset tavoitteet ikäryhmälle sopiviksi ja teemat lapsia kiinnostavaksi. Esimerkkisuunnitelmia tehdessäni valitsin kohderyhmiksi vain perhe- ja leikkiryhmät, sillä suunnitelmia on helppo soveltaa sopiviksi esimerkiksi instrumenttiryhmälle tai musiikkivalmennusryhmälle lisäämällä tuntiin hieman haasteita.

7 KYSELYTUTKIMUS JA SEN TULOKSET

Materiaalin valmistuttua halusin selvittää sen tarpeellisuuden ja käyttökelpoisuuden tekemällä pienen kyselytutkimuksen varhaisiän musiikkikasvatuksen opiskelijoille. Tutkimuskysymyksenäni oli, kokevatko varhaisiän musiikkikasvatusopiskelijat tekemäni sijaismateriaalin tarpeelliseksi ja käyttäisivätkö he sitä?

Halusin tutustuttaa opiskelijat henkilökohtaisesti sijaismateriaaliini, joten kävin Lahden ammattikorkeakoulussa pitämässä varhaisiän musiikkikasvatuksen ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijoille kolmen tunnin koulutuksen. Koulutuksessa esittelin itseni ja opinnäytetyöni aiheen, jaoin muutaman sijaismateriaalin luettavaksi ja kävin perusteellisesti läpi koko materiaalin. Esimerkkisuunnitelmat kävimme läpi aitoina opetustilanteina, joissa toimin itse opettajana ja opiskelijat pääsivät leikkimään muskarilaisia. Koulutuksen alussa jaoin opiskelijoille kyselylomakkeet, jotka pyysin täyttämään ja palauttamaan koulutuksen aikana. Kyselylomake on opinnäytetyön liitteenä (liite 2).

7.1 Kyselytutkimus

Kyselytutkimus on tapa kerätä aineistoa, jossa tutkija jakaa kohderyhmälleen kyselylomakkeet ja saa tutkimustuloksen annettujen vastausten perusteella. Kyselylomake koostuu usein taustakysymyksistä, jossa selvitetään mm. vastaajien sukupuoli, ikä ja koulutus. Taustakysymysten avulla voidaan tutkimustuloksista verrata, ovatko vastaukset esimerkiksi riippuvaisia sukupuolesta. Taustakysymysten jälkeen tulevat varsinaiset tutkimuskysymykset. Kysymykset voidaan asetella valmiiksi vastausvaihtoehdoiksi, tällöin tutkijan tulee tietää millaisia vastauksia vastaajat tuottavat. Vastaajalle on aina oltava sopiva vaihtoehto, jonka vuoksi onkin hyvä lisätä vastausvaihtoehtojen loppuksi vaihtoehto: muu, mikä? Nämä niin kutsutut monivalintakysymykset helpottavat tutkijan työtä huomattavasti tutkimuksen analysointivaiheessa. Toinen vaihtoehto kysymysten asetteluun ovat avoimet kysymykset. Niiden etu on, että valmiit vaihtoehdot eivät ohjaa vastaamista ja vastaajien mielipide saadaan selville ehkä

perusteellisemmin. Avoimien kysymysten ongelmia ovat se että vastaajat jättävät vastaamatta kysymykseen, vastaavat epämääräisesti, ympärilyövästi tai aiheen vierestä ja myös avointen kysymysten työläs kategorisointi ja analysointi. (Valli 1997, 103-105, 123-124.)

Kysymysten asetteluun tulee kiinnittää erityistä huomiota, sillä kysymysten huolimaton muotoilu johtaa virheellisiin tutkimustuloksiin. Kysymykset eivät saa olla johdattelevia ja niiden tulee olla yksiselitteisiä. Ennen kyselytutkimuksen aloittamista on tärkeää perehtyä tutkimuksen aiheen teoriaan ja rajata tutkimuskysymykset ja ongelmat tarkasti. Kysymysten määrää tulee myös harkita: liian pitkä kyselylomake saa vastaajan luopumaan vastaamisesta jo ennen aloittamista. (Valli 2007, 102-104.)

7.2 Tulokset

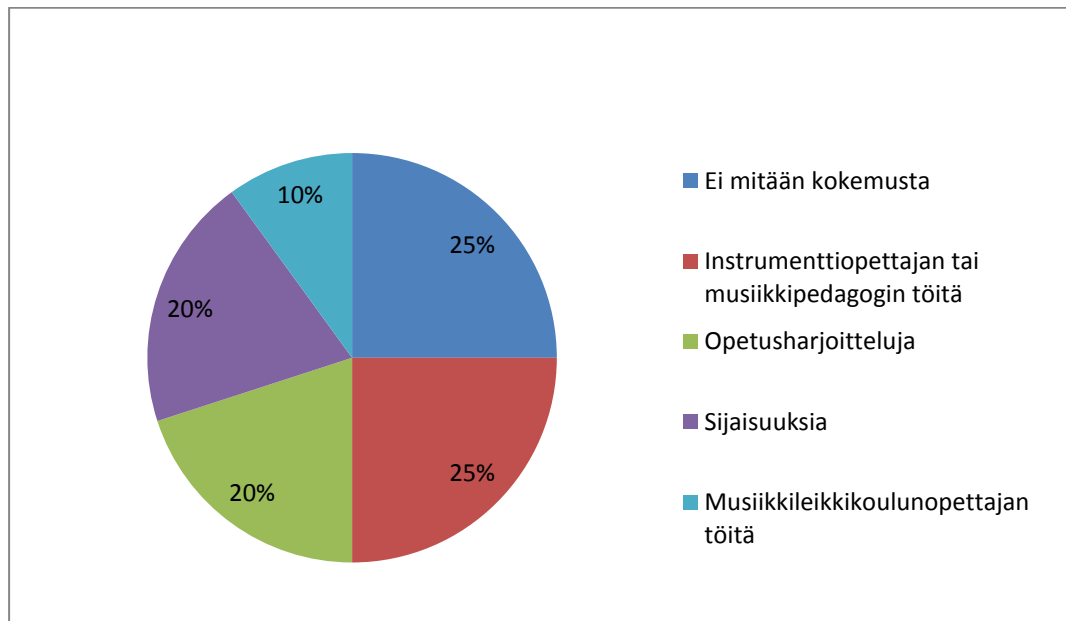
Saavutin 100 % vastausprosentin jakamalla kyselylomakkeet koulutuksen yhteydessä ja keräämällä ne takaisin välittömästi koulutuksen päätyttyä. Koulutuksessa oli kaksikymmentä varhaisiän musiikkikasvatuksen opiskelijaa. Tuloksia ei kuitenkaan voi yleistää kaikkiin opiskelijoihin, sillä otantani käsitti vain Lahden ammattikorkeakoulun ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijat.

Kyselylomakkeessa on kahdeksan monivalintakysymystä ja kaksi avointa ”vapaa sana” -kohtaa. Kyselylomake oli kaksiosainen: ensin kysymykset, jossa kysyttiin opiskelijoiden pohjatietoja ja joka täytettiin ennen koulutusta. Koulutuksen jälkeen täytettiin lomakkeen toinen puoli, jossa kysyttiin oliko koulutus ja materiaali hyödyllinen ja annettiin opiskelijoiden vapaasti kommentoida.

7.2.1 Ennen koulutusta kysytyjen kysymysten tulokset

Koulutukseen osallistui kaksitoista ensimmäisen vuosikurssin opiskelijaa, kuusi toisen vuosikurssin opiskelijaa ja kaksi aikuisopiskelijaa. Opiskelijoista viidellä ei

ollut vielä minkäänlaista kokemusta musiikkipedagogin työstä ja viidellätoista opiskelijalla oli hyvin vaihteleva työkokemustausta.

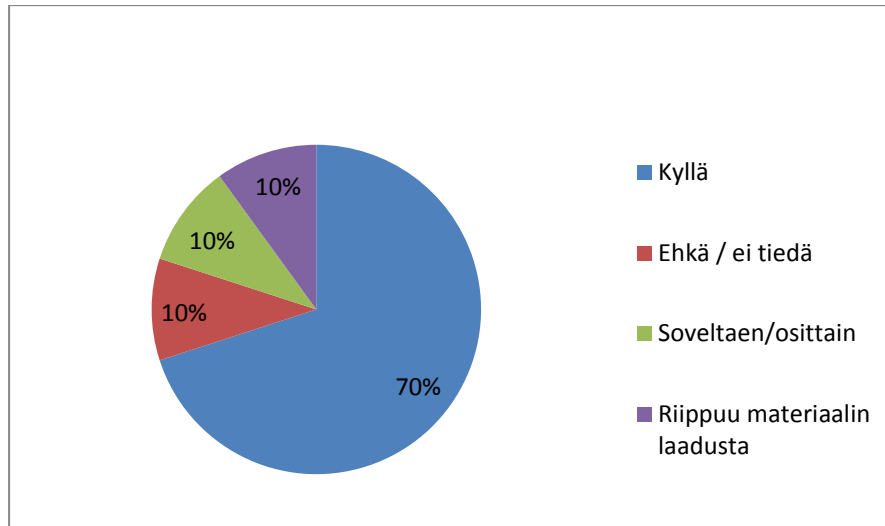

KUVIO 1: Vastaajien työkokemus musiikkipedagogin työstä.

Puolille vastaajista oli tarjottu musiikkileikkikoulunopettajan sijaisuuksia opiskeluaikana. Näistä kymmenestä sijaisuustarjouksen saaneista opiskelijoista neljä oli ottanut sijaisuuden vastaan. Kuudesta sijaistarjouksen hylänneestä opiskelijasta neljä vastasi, etteivät vielä kokeneet olevansa valmiita tai ettei heillä ollut aikaa valmistautua kunnolla sijaisuuteen. Yhdelle sijaisuustarjous oli tullut niin pikaisella aikataululla ja opetuspiste oli niin kaukana, että sijaisuus oli liki mahdoton ja yhdellä vastaajista oli jo niin paljon oman alan töitä, ettei ole ehtinyt ottamaan sijaisuuksia vastaan.

Kysymykseen, tuntuuko sijaisuuksiin lähteminen hankalalta, sain 8 kieltävää ja 12 myönteistä vastausta. Vastanneilla, joista sijaisuuksiin lähteminen ei tunnu hankalalta oli kaikilla alan kokemusta ja heistä suurin osa oli toisen vuosikurssin opiskelijoita. Myönteisen vastauksen antaneista kymmenellä kahdestatoista syynä oli kokemuksen puute ja epäluottamus omia taitoja kohtaan. Kaksi vastaajista koki, että hankalaa sijaisuuksissa on tuntien suunnittelu ja niihin valmistautuminen.

Pohjatietojen tärkein kysymykseni oli, että käyttäisivätkö opiskelijat valmista sijaismateriaalia, mikäli se olisi heidän käytettävissään. 14 opiskelijaa 20:stä vastasi suoraan kyllä, mutta 6 opiskelijaa rastitti vaihtoehdon kyllä ja tarkensi vastauksia tavalla, joka on luettavissa alla olevasta ympyrästä. Vastauksiin eivät vaikuttaneet opiskelijoiden aiempi työkokemus tai vuosikurssi.

KUVIO 2: Käyttäisivätkö opiskelijat valmista sijaismateriaalia?

Vapaasti kommentoidessaan opiskelijat kertoivat, kuinka sijaisuudet houkuttelevat, mutta vielä toistaiseksi tuntuvat pelottavilta. Vastaajat tuntuivat olevan tietoisia siitä, kuinka hyödyllisiä ja tärkeitä nämä lyhyet työmahdollisuudet ovat. Sijaisuudet opiskeluaikana auttavat pääsemään kiinni työelämään ja tuovat lisätuloja aina köyhien opiskelijoiden arkeen. Vapaa sana -kohdassa opiskelijat toivottivat kaikki ideat ja materiaalit tervetulleiksi.

7.2.2 Koulutuksen jälkeen kysytyjen kysymysten tulokset

Suunnattoman iloiseksi tulin koulutuksen jälkeisistä vastauksista, jotka siis täytettiin välittömästi koulutuksen päätteeksi. Kaikki kaksikymmentä tutkimukseen osallistunutta vastasivat, että materiaali oli heidän mielestään käyttökelpoinen. Kysyessäni oliko koulutus hyödyllinen, sain 18 kyllä-vastausta ja 2 ei-vastausta. Ei-vastauksen antaneet perustelivat vastaustaan koulutuksen huonolla ajankohdalla: perjantai-iltapäivä rankan aamupäivän liikuntatuokion jälkeen ei innostanut. Koulutus oli heidän mielestään myös liian perusjuttujen

kertausta. Kuitenkin todettiin, että koulutus on hyvä vasta-alkajille, joilla ei ole vielä omaa ohjelmistoa tai kokemusta.

Vapaa sana -kohdassa opiskelijat kiittivät vuolaasti sekä materiaalia, että koulutusta. Sain palautetta energisestä ja reippaasta koulutustyylistä, joka tempasi väsyneetkin opiskelijat mukaan. Opiskelijat pahoittelivat omaa väsymystä vireystilaansa, mutta valtaosa vastaajista koki silti koulutuksen sekä materiaalin todella hyödylliseksi. Osa vastaajista arvosti enemmän teoriaosuuksia, kun taas toiset kokivat hyötyvänsä enemmän käytännön leikeistä ja lauluista.

8 POHDINTAA

Pidin tämän opinnäytetyön tekemisestä. Vaikka se välillä oli hermoja raastavaa, hyvinkin aikaavievää ja hidasta, niin silti se oli mielekästä, sillä minulla oli osuva aihe. Ajatus sijaismateriaalista tai sen puutteesta tuli mieleeni jo opiskelun alkuvaiheessa, mutta siinä vaiheessa en vielä tiennyt sen olevan tuleva opinnäytetyöni aihe. Materiaalipaketti syntyi tiedostamatta pikkuhiljaa koko opiskeluaikani ajan tehdessäni useita sijaisuuksia ja tutustuessani muskariopettajan työhön. Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen työhöni, sillä mielestäni se on ajankohtainen ja työn sisältö on suoraan käyttöön sopiva.

Alunperin tarkoitukseni oli vain valmistaa sijaismateriaali ja kertoa opinnäytetyössä yksityiskohtaisesti sen valmistumisesta, mutta mieltäni kalvoi epäily siitä, että opiskelijat eivät koe apumateriaalia tarpeelliseksi. Sain mahdollisuuden esitellä työni opiskelijakollegoilleni ja kysyä heidän mielipidettään. Tutkimuskysymykseni tulos oli, että kaikki vastanneet opiskelijat kokivat sijaismateriaalin hyödylliseksi. Olin siitä erityisen iloinen, sillä se todisti, että ajatukseni sijaismateriaalin tarpeellisuudesta osui oikeaan. Aloittaessani sen tekoprosessia ajattelin, että olen tyytyväinen työhöni, mikäli edes yksi opettaja tai opiskelija kokee saavansa apua ja vinkkejä muskaritunnin pitämiseen työstäni. Siispä tyytyväisyyteni on tällä hetkellä kaksikymmenkertainen viitaten kyselytutkimuksen vastaajien määrään.

Pohtiessani, kuinka saisin palautetta materiaalistani, mielessäni kävi monia vaihtoehtoja. Ensin suunnittelin, että annan valmiin sijaismateriaalin muutamalle opiskelijalle käyttöön ja pyydän heitä raportoimaan sen toimivuudesta sekä antamaan kehitysehdotuksia. Sitten ajattelin, että annan sijaismateriaalipaketit kouluni kanssaopiskelijoille luettavaksi ja pyydän heiltä palautetta materiaalista. Päädyin kuitenkin koulutusvaihtoehtoon, sillä huomasin jo neljännellä vuosikurssilla pitäessäni päiväkotihenkilöstölle koulutusta olevani siinä omimmillani. Koulutuksen etuina oli, että sain opiskelijat innostumaan materiaalista ja samalla materiaalin laulut ja leikit tulivat opiskelijoille tutuksi. Koulutuspäivän pitämisessä oli myös se hyöty, että sain jaettua ja kerättyä kyselylomakkeet saman tien ja toivottavasti sain opiskelijat vakuuttuneiksi siitä,

että sijaistaminen kannattaa. Olen harkinnut, että opinnäytetyöni valmistuttua tarjoaisin koulutusta myös muille ammattikorkeakouluille, joissa järjestetään varhaisiän musiikkikasvatuskoulutusta.

Sijaismateriaali koettiin hyödylliseksi opiskelijoiden kesken nähdäkseni siksi, että suurin osa opiskelijoista kokee, että sijaisuuksiin tarttuminen on hankalaa ja siksi, ettei sijaisuuksiin valmistautumiseen jää juurikaan aikaa sijaisuuteen valmistautumiseen. Sijaismateriaali on hyödyllinen myös työelämässä oleville opettajille, sillä materiaalin avulla he voivat saada opiskelijan, joka ei muuten uskaltautuisi ottamaan sijaisuutta vastaan tarttumaan sijaistarjoukseen.

Sijaisuudet ovat minulle sydäntä lähellä oleva asia, sillä olen hyötynyt sijaisuuksista valtavasti. Otin vastaan ensimmäisen sijaisuuteni oltuani vasta kaksi kuukautta opiskelijana Lahden ammattikorkeakoulussa. Sijaisuus jännitti paljon ja ryhmän oman opettajan apu oli: ”Leikkikää vaikka vettä kengässä kaikki tunnit!”. Ainakaan paineita ei tuo opettajan lausahdus aiheuttanut, mutta ei siitä sen suurempaa apuakaan ollut. Enää en juurikaan muista noista ensimmäisistä sijaisuuksista muuta kuin kuinka rentouttavaa oli mennä tuiki tuntemattomaan muskariin, sanoa lapsille, että olen Viivi-ope ja tänään lauletaan. Lasten silmissä olin ihan yhtä hyvä ja aito opettaja kuin heidän omansakin ja heillä ei ollut aavistustakaan jännityksestäni tai epäpätevydestäni. Silloin on hyvä hetki etsiä omaa opettajuutta omassa rauhassa, kun ketään ei ole arvioimassa eikä seuraamassa tuntia. Kun koulun puolesta alkoivat ensimmäiset harjoittelut, ei minulla ollut kovinkaan suurta paniikkia, kun olin saanut jo rauhassa kokeilla opettajuuttani lasten kanssa sijaistaessa. Toisena opiskeluvuoteni rohkaistuini jo ottamaan oman ryhmän ja kolmantena vuotena ryhmiä olikin jo yhdeksän. Viimeisenä opiskeluvuotena opetin opiskelijien ohessa yhtätoista muskariryhmää. Koen olleeni hyvin onnekas saadessani jo opiskeluaikoina tehdä paljon oman alan töitä. Valmistumisen kynnyksellä ei pelottanut lähteä työelämään, kun oli jo niin hyvät eväät hankittu ja uskallan väittää, että näin hyvin asiat eivät olisi olleet, mikäli en olisi lähtenyt sijaistamaan opiskeluaikana.

Sijaistamisessa on monta hyvää puolta. Joutuu haastamaan itseään ja ehkä viemään itsensä omalle epämukavuusvyöhykkeelle. Näkee erilaisia

työympäristöjä, tutustuu oman alan kollegoihin ja ehkä mahdollisesti saa johonkin työpaikkaan niin sanotusti omaa jalkaa oven väliin. Verkostoituminen kannattaa aina, sillä koskaan ei tiedä mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Haluan päättää opinnäytetyöni toivottamalla kaikille tuleville muskariopettajien sijaisille työn iloa!

LÄHTEET

Busk, V. 2012. Eihän leikkitäti voi väsyä, vai voiko? – Käytännön olosuhteet ja työstä aiheutuva stressi musiikkileikkikoulunopettajan työssä. Varhaisiän musiikkikasvatuksen opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu.

Hakkola, K. & Virsu, M. 2000. Entäs jos... – Laulava puu ja muita tarinoita teematyöskentelystä. Tampere: Tammer-Paino.

Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piiroinen, A. & Mäkinen, L. 2001, neljäs painos. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammer-Paino.

Kaikkonen, M. 2013. Kohti Inklusiivista musiikinopetusta. Teoksessa Jordan-Kilki, P., Kauppinen, E. & Korolainen-Viitasalo, E. (toim.) Musiikkipedagogin käsikirja. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino, 28-36.

Lahden ammattikorkeakoulu. 2013. [viitattu 01.03.2013]. Saatavissa: <http://www.lamk.fi/musiikki/koulutus/amk-tutkinto-nuoret/Sivut/default.aspx>

Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633. [viitattu 20.03.2013] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980633>

Marjanen, K. 2005. Musiikkileikkikoulunopettaja, varhaismusiikkikasvatuksen ekspertti. Työelämä haasteena koulutukselle. Esimerkkitapauksena Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Musiikkikasvatuksen lisensiaatin tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Mäkitalo, P. 2009-2013. Varhaisiän musiikkikasvatuksen ainedidaktiikan luentomateriaalit.

Nykänen, P. 2001. Musiikkioppilaitoksen opettajien työtodellisuus ja työtyytyväisyys. Suomen Musiikinopettajien liiton jäsenkysely. Lyhennelmä pro gradu-tutkielmasta. Forssan kirjapaino: Suomen musiikinopettajien liitto ry.

Ollaranta, R. & Simojoki, M. 1989. Laulan lasten lailla – Musiikin varhaiskasvatuksen opas. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Ruokonen, I. 2001. Äänimaisemia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. (toim.) Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Tammer-Paino, 120-143.

Saarikallio, S. 2013. Musiikki on kokemuslaji. Teoksessa Jordan-Kilkki, P., Kauppinen, E. & Korolainen-Viitasalo, E. (toim.) Musiikkipedagogin käsikirja. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino, 37-47.

TPM 2002. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002. Määräys 41/011/2002. Opetushallitus. Helsinki: Edita Prima. [viitattu 23.03.2013]. Saatavissa: http://oph.fi/download/123013_musiik_tait_ops_2002.pdf

Untala, H. 2009. Musiikkioppilaitoksissa työskentelevien varhaisiän musiikinopettajien ja rehtoreiden käsityksiä ammatillisen kehittymisen tarpeista ja suunnista – tarkastelukohteena varhaisiän musiikinopettajan työ. Kasvatustieteen laitoksen pro gradu – tutkielma. Tampereen yliopisto.

Valli, R. 2007, korjattu ja täydennetty painos. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Juva: WS Bookwell, 102-125.

Varhaisiän musiikinopettajat ry:n kannanotto. 2001. Musiikkileikkikouluopettajan toimenkuva. [viitattu 03.03.2013]. Saatavissa: <http://www.vamory.org/documents/toimenkuva.pdf>

Viitanen, H. 2009-2010. Varhaisiän musiikkikasvatuksen ainedidaktiikan luennot. Syyskuu-toukokuu 2009-2010.

Yle teema. 2009. Sijaisen selviytymispakki. [viitattu 30.03.2013]. Saatavilla: <http://teema.yle.fi/ohjelmat/juttuarkisto/sijaisen-selviytymispakki>

SISÄLLYS

Sijaisen muistilista	2
Kuinka suunnittelen tunnin?	3
Mistä aloitan?	4
Alku- ja loppulauluja	5
Peikkotunti perheryhmälle	6
Hevostunti perheryhmälle	8
Puputunti perhe- tai leikkiryhmälle	10
Lumiukkotunti leikkiryhmälle	12
Kettu & korppi -tunti leikkiryhmälle	14
Täyteleikkejä	16
Tyhjä tuntisuunnitelmapohja	18
Lähdeluettelo	20

Liite 2: Sijaismateriaalikysely opiskelijoille

Minkä vuosikurssin opiskelija olet?

- 1
- 2
- 3

Onko sinulla kokemusta musiikkipedagogin työstä?

- Kyllä. Minkälaista, paljon? _____
- Ei

Onko sinulle tarjottu musiikkileikkikoulunopettajan sijaisuuksia opiskeluaikanas?

- Kyllä
- Ei

Olet tarttunut niihin?

- Kyllä
- En. Jos et, niin miksi? _____

Tuntuuko sijaisuuksiin lähteminen hankalalta?

- Kyllä. Miksi? _____
- Ei

Mikäli käytössäsi olisi valmis sijaismateriaali sisältäen esimerkiksi valmiita tuntisuunnitelmia niin käyttäisitkö sellaista?

- Kyllä
- En

Vapaa sana aiheesta sijaisuudet opiskeluaikana:

TÄYTÄ TÄMÄ PUOLI VASTA KOULUTUKSEN JÄLKEEN!

1. Oliko koulutus mielestäsi hyödyllinen?

Kyllä

Ei

2. Oliko materiaali mielestäsi käyttökelpoinen?

Kyllä

Ei

Vapaa sana

Palauta kyselylomake välittömästi vastattuasi. Kiitos osallistumisestasi!